

PODEJMIJ WYZWANIE 3R!

Reduce, Reuse, Recycle.

Promowanie stylu życia bez odpadów wśród dorosłych.

Niniejszy dokument został opracowany przez:
Partnerów projektu 3R, 2021 r.

Wsparcie Komisji Europejskiej dla powstania tej publikacji nie oznacza poparcia dla jej treści, które odzwierciedlają jedynie poglądy autorów, a Komisja nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek wykorzystanie informacji w niej zawartych.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

IDEA ZERO

WASTE

WPROWADZENIE - DEFINICJA POJĘCIA „ZERO WASTE”

Definicja pojęcia „zero odpadów” została przyjęta za definicją Międzynarodowego Sojuszu na rzecz Zero Waste (ZWIA), która wskazuje, że jest to „ochrona wszystkich zasobów poprzez odpowiedzialną produkcję, konsumpcję, ponowne użycie i odzysk produktów, opakowań i materiałów bez spalania i bez wrzucania do ziemi, wody lub powietrza, co zagraża środowisku lub zdrowiu ludzi”. „Zero waste” można również traktować jako styl życia, w którym ludzie starają się wytwarzać jak najmniej odpadów, a jednocześnie nie zanieczyszczają środowiska.

Respektowanie idei „zero waste” oznacza dążenie do minimalizacji produkcji odpadów, a tym samym ochronę przyrody, która najbardziej cierpi z powodu odpadów. Zasada ta polega na dążeniu do przestrzegania zasady 3R:

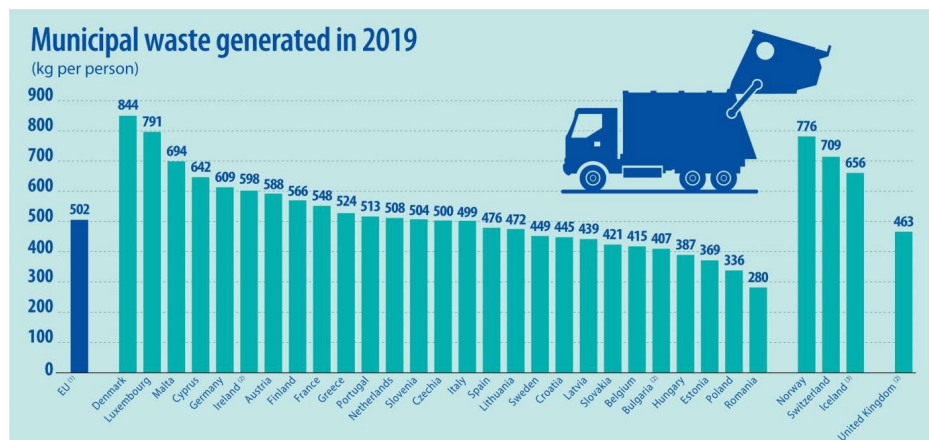
- ograniczanie/redukowanie
- ponowne użycie
- recykling

Ograniczanie oznacza mądre zakupy i używanie wszystkiego, co kupujemy. Minimalizowanie tego, co trafia do kosza, ponieważ rozkład tego, co wyrzucamy, może trwać od kilkudziesięciu do kilkuset lat. Wielokrotne używanie rzeczy oznacza, że nie wyrzucamy ich bezsensownie. Zawsze zastanawiaj się, czy dany przedmiot można wykorzystać w inny sposób, ewentualnie sprzedać lub oddać. Recykling w kontekście „zero waste” nie oznacza, że przetwarza się więcej, ale mniej, ponieważ kupuje się przede wszystkim rzeczy w opakowaniach, które można wykorzystać więcej niż raz lub w opakowaniach, które nadają się do recyklingu.

PROBLEM ODPADÓW, NADMIERNEGO ŻUŻYCIA WODY I ENERGII

ODPADY

Rosnąca ilość odpadów jest obecnie jednym z największych problemów środowiskowych. W 2019 r. w UE wytworzono prawie 225 mln ton odpadów komunalnych. Odpowiada to 502 kg na osobę i jest to niewielki wzrost w porównaniu z rokiem 2018¹. Poniżej przedstawiono dane dla poszczególnych krajów europejskich. Chociaż odpady komunalne stanowią tylko część wszystkich wytwarzanych odpadów (około 10% w porównaniu z danymi podawanymi zgodnie z rozporządzeniem w sprawie statystyk odpadów²), jest to bardzo ważna grupa odpadów ze względu na swój złożony charakter, skład, rozmieszczenie wśród wielu źródeł odpadów, a przede wszystkim - związek ze wzorcami konsumpcji³. Opisujemy głównie dane z tej grupy (odpady komunalne), ponieważ w tej grupie jest największa zdolność oddziaływania projektu 3R.

¹⁰ Estimated

¹¹ Bulgaria, Ireland, United Kingdom: 2018 data

¹² Bulgaria, Ireland, United Kingdom: 2018 data

¹³ Iceland: 2017 data

ec.europa.eu/eurostat

- <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210216-1>
- Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie statystyk odpadów inne kategorie całkowitych odpadów wytworzonych w UE w 2018 r. to: budownictwo (35,9%), górnictwo i wydobywanie (26,6%), produkcja (10,6%), usługi związane z odpadami i gospodarką wodną (9,8%). Pozostałe 9,1% stanowiły odpady wytworzone z innych rodzajów działalności gospodarczej, głównie usług (4,2%) i energii (3,4%).
- https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Municipal_waste_statistics

Kraj	Republika Czeska	Hiszpania	Litwa	Węgry	Polska
Odpady komunalne wytworzone w 2019 r. (kg na osobę)	500	476	472	387	336

Źródło: Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210216-1>

Jak widać powyżej, Republika Czeska ma najwyższy wskaźnik produkcji odpadów komunalnych na osobę spośród wszystkich krajów uczestniczących w projekcie 3R i wynosi on 500 kg na osobę (w 2018 r. było to 351 kg⁴). W 2019 r. 48% odpadów komunalnych w UE zostało poddanych recyklingowi (recykling materiałowy i kompostowanie). Nie jest to zbyt duża liczba, zwłaszcza jeśli weźmiemy pod uwagę zobowiązania krajów Unii Europejskiej w zakresie gospodarki odpadami. Polityka UE dotycząca odpadów ma na celu przyczynienie się do rozwoju gospodarki cyrkulacyjnej poprzez pozyskiwanie z odpadów zasobów wysokiej jakości w jak największym stopniu. Europejski Zielony Ład ma na celu promowanie wzrostu gospodarczego poprzez przejście do nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarki. W ramach tego przejścia kilka unijnych aktów prawnych dotyczących odpadów zostanie poddanych przeglądowi. Dyrektywa ramowa w sprawie odpadów stanowi ramy prawne UE w zakresie gospodarowania odpadami w Unii Europejskiej⁵. Aby spełnić założenia tej dyrektywy, państwa powinny podjąć środki niezbędne do osiągnięcia wyznaczonych celów:

- do 2020 roku: przygotowanie do ponownego użycia i recykling materiałów odpadowych (papier, metal, plastik, szkło) pochodzących z gospodarstw domowych należy zwiększyć do minimum 50% wagowo,
- do 2020 roku: przygotowanie do ponownego użycia, recykling i inne sposoby odzysku materiałów, w tym wypełnianie wyrobisk przy użyciu odpadów jako substytutów innych materiałów, w przypadku innych niż niebezpieczne odpady budowlane i rozbiórkowe należy zwiększyć do co najmniej 70% wagowo,

4 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20200318-1>

5 https://ec.europa.eu/environment/topics/waste-and-recycling_en

- do 2025 roku: przygotowanie do ponownego wykorzystania i recyklingu odpadów komunalnych zostanie zwiększone do poziomu co najmniej 55%, 60% i 65% wagowo odpowiednio do roku 2025, 2030 i 2035.

Dzisiaj nie jest jeszcze dostępne sprawozdanie Komisji Europejskiej dotyczące wdrożenia dyrektywy ramowej w sprawie odpadów⁶. Podstawą gospodarki odpadami w UE jest pięciostopniowa hierarchia postępowania z odpadami, która została ustanowiona w Dyrektywie ramowej w sprawie odpadów. Opisuje ona kolejność preferencji w zarządzaniu odpadami i ich usuwaniu: zapobieganie powstawaniu odpadów jest sposobem preferowanym, wysyłanie odpadów na składowiska powinno być ostatnią opcją⁷.

Komisja Europejska w 2018 r. opublikowała raporty wczesnego ostrzegania dla państw członkowskich zagrożonych brakiem realizacji celu na 2020 r., jakim jest 50% przygotowania do ponownego użycia/recyklingu odpadów komunalnych. Na podstawie dogłębnego przeglądu wyników państw członkowskich w zakresie recyklingu i polityki dotyczącej odpadów 14 państw członkowskich zostało uznanych za zagrożone brakiem osiągnięcia celu 50% na 2020 rok. Są to: Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Estonia, Finlandia, Grecja, Węgry, Łotwa, Malta, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja i Hiszpania⁸.

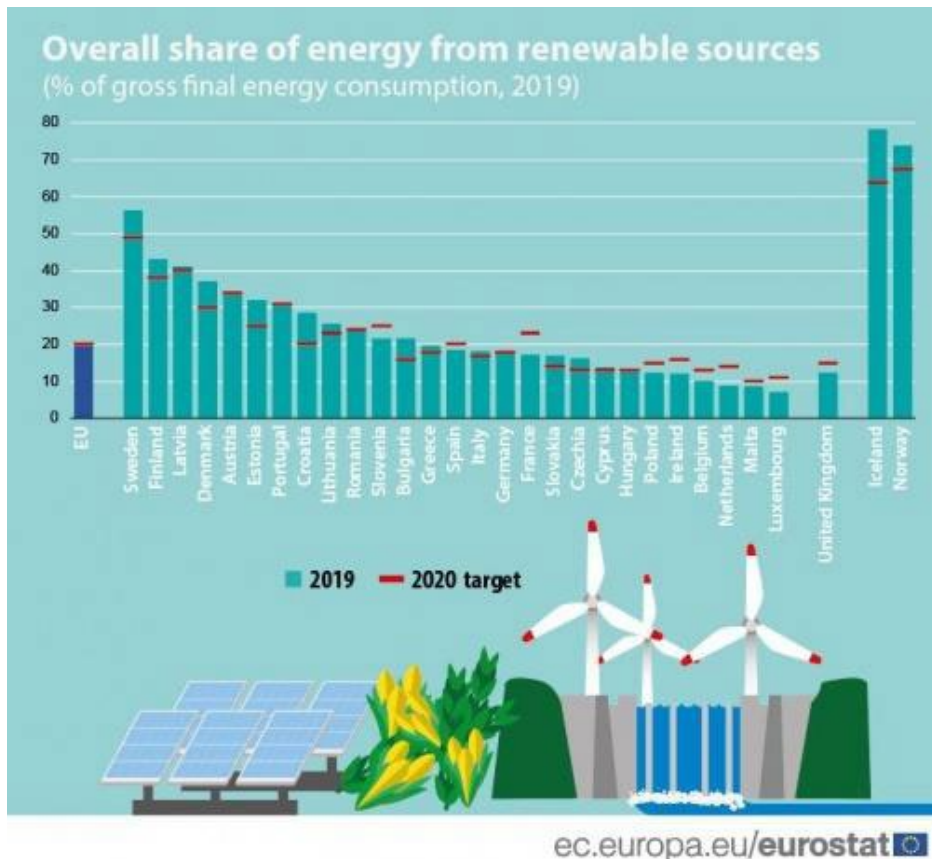
6 Komisja przeprowadziła swoje pierwsze badanie wczesnego ostrzegania. W oparciu o dogłębny przegląd wyników państw członkowskich w zakresie recyklingu i polityki dotyczącej odpadów 14 państw członkowskich zostało uznanych za zagrożone nieosiągnięciem celu 50% do 2020 r.¹⁴ Są to: Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Estonia, Finlandia, Grecja, Węgry, Łotwa, Malta, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja i Hiszpania. Modelowanie scenariuszy potwierdziło, że jeśli nie zostaną podjęte żadne dodatkowe działania polityczne, niektóre z tych państw członkowskich prawdopodobnie nie osiągną nawet celu 50% do 2025 r. Sprawozdanie z realizacji w 2018 r. dostępne na stronie: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1537873850842&uri=COM:2018:656:FIN>

7 https://ec.europa.eu/environment/topics/waste-and-recycling/waste-framework-directive_en

8 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018D->

ENERGIA

Unia Europejska dąży do tego, aby do 2020 roku, 20% końcowego zużycia energii brutto pochodziło ze źródeł odnawialnych. Cel ten jest podzielony między kraje UE, a krajowe plany działania mają wytyczyć ścieżkę rozwoju energii odnawialnej w każdym z państw członkowskich⁹. W 2019 r. udział energii odnawialnej w zużyciu energii w UE-27 wynosił 19,7%, czyli zaledwie 0,3% mniej w stosunku do celu na 2020 rok, który wynosi 20%.

Source: Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Renewable_energy_statistics#Share_of_renewable_energy_more_than_doubled_between_2004_and_2019

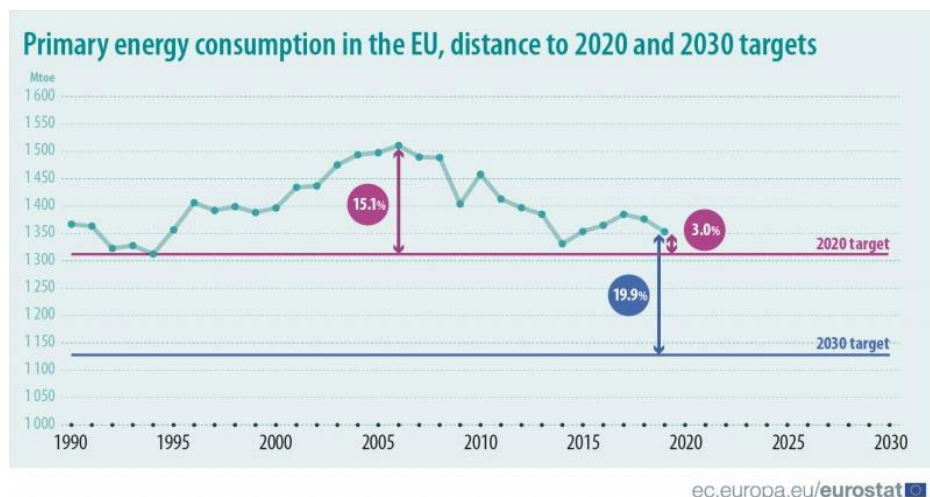
C0656&from=EN

⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Renewable_energy_statistics#Share_of_renewable_energy_more_than_doubled_between_2004_and_2019

Chociaż UE jako całość jest na dobrej drodze do osiągnięcia swoich celów na rok 2020, niektóre państwa członkowskie będą musiały podjąć dodatkowe wysiłki, aby wypełnić swoje zobowiązania w odniesieniu do dwóch głównych celów: ogólnego udziału energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto oraz określonego udziału energii ze źródeł odnawialnych w transporcie¹⁰ (dane za rok 2020 nie są jeszcze dostępne). Ponadto UE zobowiązała się do zmniejszenia zużycia energii o 20% do roku 2020 (w porównaniu z prognozami bazowymi). Cel ten znany jest również jako 20% w zakresie efektywności energetycznej. Na rok 2030 wiążącym celem jest redukcja o co najmniej 32,5%¹¹.

W 2019 r. zużycie energii pierwotnej w UE było o 3% wyższe od celu energetycznego na rok 2020 i o 19,9% wyższe od celu na rok 2030. Dane za rok 2020 nie są jeszcze dostępne.

Źródło: Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Primary-energy-consumption-highlights-2019.jpg>

¹⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/7177.pdf>

¹¹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Energy_saving_statistics

WODA

Woda jest niezbędna do życia, jest niezastąpionym zasobem dla gospodarki, a także odgrywa fundamentalną rolę w cyklu regulacji klimatu. Zarządzanie zasobami wodnymi, ekosystemami słodko- i słonowodnymi oraz wodą, którą pijemy i w której się kąpiemy, a także ich ochrona stanowią zatem jeden z fundamentów ochrony środowiska. Dlatego też polityka wodna UE w ciągu ostatnich 30 lat koncentrowała się na ochronie zasobów wodnych. Ostatni pełny przegląd polityki w tym zakresie zawarto w dokumencie zatytułowanym „Plan ochrony zasobów wodnych Europy” (2012), którego celem jest zapewnienie dostępności wody dobrej jakości i w wystarczającej ilości do wszystkich uzasadnionych zastosowań. Nowsze spojrzenie na tę kwestię można znaleźć w piątym sprawozdaniu z wdrożenia (2019) ramowej dyrektywy wodnej (2000), która jest głównym aktem prawnym w dziedzinie ochrony środowiska dotyczącym wód europejskich.

Zasoby wodne odnoszą się do słodkiej wody dostępnej do wykorzystania na danym terytorium i obejmują wody powierzchniowe (jeziora, rzeki i strumienie) oraz wody podziemne. Odnawialne zasoby wodne oblicza się jako sumę przepływu wewnętrznego (czyli opadów minus rzeczywista ewapotranspiracja) i dopływu zewnętrznego. Dostępność słodkiej wody w danym kraju zależy przede wszystkim od warunków klimatycznych i transgranicznych przepływów wody (innymi słowy, dopływów zewnętrznych), natomiast w przypadku całkowitych ilości wody znaczenie ma wielkość kraju. Z tego względu Francja, Szwecja i Niemcy dysponowały największymi zasobami słodkiej wody, przy czym długoterminowe średnie roczne wynosiły od 206 236 do 188 000 mln m³ (zob. tabela 1). Należy zauważyć, że wśród krajów EFTA i krajów kandydujących, wyższe średnie długoterminowe odnotowano w Norwegii (246 106 mln m³) i Turcji (234 300 mln m³). Zasoby słodkiej wody na mieszkańca są uważane za ważny wskaźnik służący do pomiaru zrównoważenia zasobów wodnych. W podziale na liczbę ludności zasoby wodne większości krajów wynoszą od 1 000 do 10 000 m³ na mieszkańca, ale w krajach bogatych w wodę udział mieszkańca może wynosić nawet około 20 000 m³ (Finlandia i Szwecja), 29 000 m³ (Chorwacja) lub 46 500 m³ (Norwegia).

Renewable freshwater resources - long-term annual average
 (million m³)

	A. Precipitation	B. Evapotranspiration	C. Internal Flow	D. External Inflow	E. Renewable freshwater resources - total	F. Renewable freshwater resources per 1000 inhabitants
	C=A-B			E=C+D		
Belgium	28 039	15 757	12 282	11 565	24 032	2.1
Bulgaria	73 310	57 252	16 058	83 731	99 789	14.2
Czechia	54 104	38 410	15 694	575	16 260	1.5
Denmark	38 485	22 145	16 340	0 ^(*)	16 340	2.8
Germany	278 000	161 000	117 000	71 000	188 000	2.3
Estonia	29 018	:	12 347	:	12 347	9.4
Ireland	87 632	38 308	49 324	3 469	52 793	10.9
Greece	115 000	55 000	60 000	12 000	72 000	6.7
Spain	333 657	226 453	107 204	0	107 204	2.3
France	512 563	317 327	195 236	11 000	206 236	3.1
Croatia	66 625 ^(*)	42 095 ^(*)	24 529 ^(*)	93 782 ^(*)	118 312 ^(*)	28.8 ^(*)
Italy	281 752	147 283	134 469	:	:	:
Cyprus	3 030	2 709	321	0	321	0.4
Latvia	43 220	23 573	19 647	16 992	36 639	18.9
Lithuania	44 886	31 584	13 854	8 413	22 267	7.9
Luxembourg	2 030	1 125	905	739	1 644	2.7
Hungary	55 707	48 174	7 533	108 897	116 430	11.9
Malta	177	93	85	0	85	0.2
Netherlands	31 618	21 293	10 325	81 500	91 825	5.3
Austria	99 800	43 100	56 700	29 300	86 000	9.7
Poland	195 656	142 772	52 884	7 669	60 553	1.6
Portugal	82 164	43 571	38 593	35 000	73 593	7.2
Romania	154 630	115 432	39 198	366	39 564	2.0
Slovenia	31 746	13 150	18 596	13 496	32 092	15.5
Slovakia	37 352	24 278	13 074	67 252	80 326	14.8
Finland	222 000	115 000	107 000	3 200	110 000	20.0
Sweden	344 572	164 623	180 474	14 859	195 333	19.3
Norway	374 833	141 052	233 781	12 325	246 106	46.5
Switzerland	61 207	21 382	39 825	12 560	52 385	6.2
United Kingdom	287 607	127 290	161 369	6 454	172 861	2.6
Serbia	57 029	43 714	13 315	158 330	171 644	24.5
Turkey	503 100	275 700	227 400	6 900	234 300	2.9
Bosnia and Herzegovina	55 853 ^(*)	25 940 ^(*)	29 922 ^(*)	2 000 ^(*)	:	:
Kosovo *	763	478	285	11	296	0.2

(:) not available; (*): estimated;

The minimum period taken into account for the calculation of long term averages is 20 years

* This designation is without prejudice to positions on status, and is in line with UNSCR 1244/1999 and the ICJ Opinion on the Kosovo declaration of independence

Source: Eurostat (online data codes: env_wat_res and demo_pjan)

 eurostat

Tabela 1. Źródło: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Renewable_freshwater_resources_-_long-term_annual_average_\(million_m%C2%B3\)_2020.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Renewable_freshwater_resources_-_long-term_annual_average_(million_m%C2%B3)_2020.png)

Zgodnie z raportem ONZ o rozwoju gospodarki wodnej na świecie kraj doświadcza „stresu wodnego”, gdy jego roczne zasoby wody wynoszą poniżej 1 700 m³ na mieszkańca; wśród państw członkowskich UE taka sytuacja miała miejsce w Polsce, Czechach, na Cyprze i Malcie (gdzie odnotowano najniższą wielkość zasobów wodnych - 178 m³ na mieszkańca). Istnieją znaczne różnice w ilościach słodkiej wody pobieranej w każdym z państw członkowskich UE, częściowo odzwierciedlające wielkość każdego kraju i dostępne zasoby, ale także praktyki w zakresie poboru wody, klimat oraz strukturę przemysłową i rolniczą każdego kraju. Wśród państw członkowskich UE całkowity pobór wody słodkiej wynosił od 41 mln m³ na Malcie (dane z 2018 r.) do 31 260 mln m³ w Hiszpanii (dane z 2016 r.). Turcja odnotowała jeszcze wyższy całkowity pobór, wynoszący 61 094 mln m³ (dane z 2018 r.). W latach 2008-2018 - zob. tabela 2, w której podano dokładny okres referencyjny dla każdego

państwa członkowskiego UE - całkowita objętość pobranej wody słodkiej rosła najszybciej w Danii (+54%) i Turcji (+45%). Największe spadki odnotowano na Litwie (-87%, ze względu na zmniejszenie zapotrzebowania na wodę chłodzącą w produkcji energii elektrycznej), w Niemczech (-25% od 2007 do 2017 r.) i w Holandii (-24%).

Total water abstraction, 2008 - 2018

(million m³)

	fresh surface water		fresh groundwater		non-fresh water	
	2008	2018	2008	2018	2008	2018
Belgium	5 516.9	:	612.3	:	0.0	0.0
Bulgaria	5 809.6	4 858.8	615.8	566.5	0.6	10.4
Czechia	1 608.2	1 220.7	380.1	370.4	:	:
Denmark	7.8	202.5	688.3	872.1	:	:
Germany ⁽¹⁾ (²)(³)	26 476.4	18 362.0	5 824.7	5 963.0	:	:
Estonia ⁽⁴⁾	1 275.7	1 541.4	329.6	247.2	4.5	3.8
Ireland ⁽⁵⁾	561.0	:	213.0	:	:	:
Greece ⁽⁶⁾	5 820.5	3 897.6	3 651.1	6 225.2	:	:
Spain ⁽⁷⁾	29 199.0	24 866.0	6 174.0	6 393.9	244.2	154.9
France ⁽⁸⁾	23 379.4	21 379.0	5 824.0	5 692.3	4 934.7	5 211.7
Croatia	278.5	248.9	440.5 ^(e)	423.7	324.9 ^(e)	295.9
Italy	:	:	:	:	:	:
Cyprus	30.5	51.6	130.0	155.0	:	:
Latvia	96.6	96.7	131.2	108.8	0.2	0.1
Lithuania	2 104.3	123.1	170.6	162.9	2.3	56.3
Luxembourg ⁽⁹⁾	20.0	22.0	27.0	23.0	0.0	:
Hungary	4 925.8	3718.0 ^(b)	536.6	514.3	:	:
Malta	2.6	2.6 ^(e)	35.8 ^(e)	38.7 ^(e)	497.0 ^(e)	225.1
Netherlands	9 718.7	6 905.6	989.0	1 187.8	3 657.4	6 164.7
Austria	:	:	:	:	:	:
Poland	8 726.7	7 825.1	2 638.2	2 508.6	296.1	237.0
Portugal ⁽¹⁾ (⁴)	:	2771.7 ^(b)	4794.0 ^(e)	2065.1 ^(b)	:	1 418.8
Romania	6 561.0	5 673.0	659.0	676.0	:	:
Slovenia	853.9	767.8	186.1	189.6	0.0 ^(s)	0.0
Slovakia	313.0	234.2	350.7	338.9	:	:
Finland ⁽⁶⁾	6 298.0	:	264.0	:	:	:
Sweden ⁽⁷⁾	:	:	346.0	:	11 832.0	:
United Kingdom	6 207.7	:	2 139.2	:	7 408.0	:
North Macedonia	560.8	:	155.0	:	0.0	:
Albania	:	858.7	:	99.2	:	:
Serbia	4 168.4	5 061.2	522.3	496.2	:	:
Turkey	29589.3 ^(e)	44913.6 ^(e)	12 419.0	16180.0 ^(e)	:	:
Kosovo *	:	243.1	:	16.4	:	:

(:) not available; (e): estimated; (s): Eurostat estimate; (b): break in series

⁽¹⁾ Data for 2007 instead of 2008

⁽⁶⁾ Data for 2016 instead of 2018

⁽²⁾ Surface water: data for 2017 instead of 2018

⁽⁷⁾ Data for 2009 instead of 2008

⁽³⁾ Groundwater: data for 2016 instead of 2018

⁽⁸⁾ Data for 2006 instead of 2008

⁽⁴⁾ Data for 2017 instead of 2018

⁽⁹⁾ Non-fresh water: data for 2007 instead of 2008

⁽⁵⁾ Surface water: data for 2009 instead of 2008

* This designation is without prejudice to positions on status, and is in line with UNSCR 1244/1999 and the ICJ Opinion on the Kosovo declaration of independence

Source: Eurostat (online data code: env_wat_abs)

Ogólne wykorzystanie zasobów wodnych w większości krajów Europy można uznać za zrównoważone w perspektywie długoterminowej. W niektórych regionach mogą jednak wystąpić problemy związane z niedoborem wody; dotyczy to w szczególności części Europy Południowej, gdzie prawdopodobnie konieczne będzie zwiększenie efektywności wykorzystania wody w rolnictwie (a także w innych zastosowaniach), aby zapobiec sezonowym niedoborom wody. Regiony związane z niskimi opadami, dużą gęstością zaludnienia lub intensywną działalnością rolniczą lub przemysłową mogą w najbliższych latach również stanąć w obliczu problemów związanych ze zrównoważonym rozwojem, które mogą się nasilić w wyniku wpływu zmian klimatu na dostępność wody i praktyki w zakresie gospodarki wodnej. Woda jest dostarczana albo przez publiczne wodociągi (publiczne lub prywatne systemy z publicznym dostępem), albo jest dostarczana we własnym zakresie (np. prywatne wiertnie). Chociaż udział sektora publicznych wodociągów w całkowitym poborze wody zależy od struktury gospodarczej danego kraju i może być stosunkowo niewielki, to jednak często jest on przedmiotem zainteresowania opinii publicznej, ponieważ obejmuje ilości wody, które są bezpośrednio wykorzystywane przez ludność¹².

PRAWODAWSTWO I FORMY POMOCY DLA INICJATYW ZWIĄZANYCH Z ZEROWYM ZUŻYCIEM ODPADÓW ORAZ OSZCZĘDZANIEM WODY I ENERGII

Każdy z krajów uczestniczących w projekcie ma inny system wspierania inicjatyw związanych z gospodarką bezodpadową, a także inicjatyw związanych z oszczędzaniem wody i energii. Na przykład w Hiszpanii w ostatnich latach uchwalono ogromną liczbę ustaw i rozporządzeń bezpośrednio związanych z gospodarką cyrkulacyjną, a w szczególności z gospodarką odpadami, oraz planów i strategii mających na celu jej realizację. Z drugiej strony, w ustawodawstwie czeskim nie ma ram prawnych, które regulowałyby kwestię zerowej ilości odpadów lub ich minimalizacji. W Republice Czeskiej możemy obecnie mówić jedynie o grupach interesów, które nie są regulowane prawnie, ale są grupami o różnym podejściu, ale tym samym celu, którym jest przede wszystkim „zero waste” i inne działania chroniące przyrodę oraz ogólne podejście do czystego i zdrowego środowiska. Szczegółowe informacje przedstawiono w części Stan aktualny.

¹² https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Water_statistics#Water_as_a_resource

ZASADA „ZERO WASTE” I ZASADA „3R” - KORZYŚCI ŚRODOWISKOWE I EKONOMICZNE

KORZYŚCI DLA ŚRODOWISKA

Zasada „zero waste” może być jednym z rozwiązań zapobiegającym zmianie klimatu. Nie tylko dlatego, że zmniejsza ilość produkowanych przez nas śmieci, ale także uosabia bezodpadową i przyjazną dla środowiska produkcję i dystrybucję. Gwarantuje, że cały cykl życia produktu nie będzie miał negatywnego wpływu na środowisko. Zgodnie z szacunkami Agencji Ochrony Środowiska (EPA) 42% wszystkich emisji gazów cieplarnianych pochodzi z produkcji i konsumpcji produktów. Wydobycie i przetwarzanie surowców wymaga dużych ilości energii, którą często dostarczają paliwa kopalne. Spalanie paliw kopalnych generuje duże ilości dwutlenku węgla. Transport materiałów i produktów również przyczynia się do emisji gazów cieplarnianych. Na obszarach miejskich transport towarowy odpowiada za 50% emisji z transportu drogowego. Składowanie i spalanie odpadów również powoduje emisję gazów cieplarnianych. Gospodarka odpadami stałymi odpowiada za 5% globalnej emisji CO₂. Podejście bezodpadowe do produkcji, konsumpcji i usuwania odpadów znacznie zmniejszy ilość odpadów trafiających na wysypiska. A to z kolei bezpośrednio zmniejszy zanieczyszczenie środowiska¹³.

KORZYŚCI EKONOMICZNE

Okolo 20% budżetów gminnych przeznaczają się na gospodarkę odpadami.¹⁴ Jeśli będziemy produkować mniej odpadów, zmniejszą się środki budżetowe przeznaczone na ich zagospodarowanie. Zaoszczędzone w ten sposób środki można by przeznaczyć na finansowanie ważniejszych projektów. System „zero waste” otworzył drzwi dla firm opartych na odpadach, które mogą istnieć i rozwijać się. W Toronto w Kanadzie programy kompostowania i zmiany kierunku produkcji tworzą dziesięć razy więcej miejsc pracy niż utylizacja.

¹³ <https://www.trvst.world/sustainable-living/eco-friendly/importance-of-zero-waste/>

¹⁴ <https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/brief/solid-waste-management>

Recykling w przemyśle samochodowym może zwiększyć zapotrzebowanie na rynku pracy o 120%. Możliwości biznesowe w systemie „zero waste” nie ograniczają się wyłącznie do branży recyklingu. Sektory napraw i ponownego wykorzystania również mają znaczący udział w rynku pracy. Naprawa 1000 ton zużytego sprzętu elektronicznego tworzy 13 razy więcej miejsc pracy niż recykling takiej samej ilości. Na przykładzie Europy ponowne wykorzystanie tworzy 80 miejsc pracy na 1000 ton zebranych odpadów komunalnych¹⁵.

OBSZARY „ZERO WASTE” I „3R

Obszary, w których można zastosować zasady zero odpadów i 3R, to:

- zakupy i żywność
- kosmetyki
- środki czystości
- oszczędzanie energii
- oszczędzanie wody

W kolejnych częściach podręcznika każdy temat zostanie szczegółowo opisany.

---

15 <https://www.trvst.world/sustainable-living/eco-friendly/importance-of-zero-waste/>

JAK ZMIENIĆ SWOJE NAWYKI? PORADY, PRZYKŁADY, DOBRE PRAKTYKI

POZNAJ SWOJE ŚMIECI

Pierwszą rzeczą, którą należy zrobić, jest audyt naszych odpadów. Przyjrzyj się swoim odpadom zmieszanym i przetworzonym, aby dowiedzieć się, co dokładnie wyrzucasz. Przejście na styl życia bez odpadów to indywidualna podróż. Nie ma jednej uniwersalnej metody, która byłaby odpowiednia dla wszystkich. Audyt odpadów pomoże określić indywidualne potrzeby i opracować plan działania mający na celu ograniczenie ilości produkowanych odpadów. W ten sposób szybko dowiesz się, gdzie produkujesz najwięcej śmieci - a następnym krokiem będzie znalezienie innych rozwiązań dla rzeczy, które najczęściej wyrzucasz. Najlepszym sposobem na zmniejszenie ilości śmieci jest ograniczenie liczby produktów, które kupujesz lub przynosisz do domu. Jednym z odpadów, które najczęściej lądują w koszu, są ręczniki papierowe i opakowania po żywności.

KUPUJ MNIEJ

Najprostszym sposobem na zmniejszenie ilości wytwarzanych śmieci jest po prostu ograniczenie konsumpcji. Ponieważ nie czujemy żadnego związku z naszymi przedmiotami, kupujemy mnóstwo rzeczy, których nie potrzebujemy. Musimy zmienić nasz sposób myślenia. Zanim coś kupisz, zadaj sobie pytanie: Skąd pochodzi ta rzecz? Co się z nią stanie, gdy nie będzie mi już potrzebna? Jak została wyprodukowana? Kto go wyprodukował? Jakie zasoby musiały zostać zużyte, aby to powstało? Kiedy zaczynamy traktować wszystko, co nas otacza, jako cenne zasoby, zmienia się nasze postrzeganie świata i więź, która łączy nas z „rzeczami”.

OSZCZĘDNOŚĆ WODY I ENERGII ELEKTRYCZNEJ

Choć „zero waste” kojarzy się głównie z odpadami, pamiętaj, że jest to idea niemarnowania w szerokim znaczeniu. Jak nie marnować energii elektrycznej i wody? Wystarczy zmiana kilku nawyków. Wyłączaj światło, gdy wychodzisz z pokoju. Wybieraj energo-

oszczędne urządzenia gospodarstwa domowego. Pralkę i zmywarkę uruchamiaj tylko wtedy, gdy są pełne. Odpowiednio reguluj temperaturę w lodówce. Zadbaj o to, aby urządzenia gospodarstwa domowego nie pozostawały w trybie gotowości. W czajniku elektrycznym podgrzewaj tylko tyle wody, ile w danej chwili potrzebujesz. Używaj żarówek energooszczędnych. Zakręcaj wodę podczas mycia zębów.

NAPRAWA ZEPSUTEGO SPRZĘTU

Zepsuta lampa może oznaczać przerwany kabel, który wymienisz za kilka złotych. Delikatnie rozdartą skarpetkę można zszyć, a obite ucho w kubku - przykleić. Obecnie nie jesteśmy już przyzwyczajeni do naprawiania przedmiotów, choć jeszcze kilkanaście lat temu było to całkiem normalne.

DBAJ O SVOJE RZECZY

Zmniejszanie ilości produkowanych przez siebie śmieci nie polega tylko na ich naprawianiu lub ponownym wykorzystaniu. Dbając o swoje rzeczy, stosując się do zaleceń producenta dotyczących ich użytkowania i konserwacji, przedłużasz ich żywotność. To również jest bardzo ważne we wdrażaniu w życie idei „zero waste”.

NIE NALEŻY WYMIENIAĆ NA NOWSZY MODEL

Jeśli Twój smartfon działa bez zarzutu, a telewizor nadal wyświetla piękny obraz, nie wymieniaj ich tylko dlatego, że na rynku pojawił się nowszy (lub większy) model.

UŻYWAJ PRZEDMIOTÓW W RÓŻNY SPOSÓB

Wiele opakowań można wykorzystać ponownie - plastikowe pudełka doskonale nadają się jako pojemniki na żywność.

ZOSTAŃ FANEM DIY

Ten punkt jest w pewnym stopniu powiązany z poprzednim, ponieważ dotyczy ponownego wykorzystania czegoś, co na pierwszy rzut oka wydaje się niepotrzebne. Dobrym źródłem informacji są internetowe poradniki DIY (skrót od Do It Yourself - zrób to sam). Można na przykład zrobić legowisko dla kota ze starych ubrań, tablicę do zdjęć z korków po winie czy stolik kawowy ze starych desek.

ORGANIZACJE I INSTYTUCJE ZAJMUJĄCE SIĘ TEMATYKĄ „ZERO WASTE”

Zero Waste Europe (ZWE) jest europejską siecią społeczności, organizacji, lokalnych liderów, ekspertów i agentów zmian, działających na rzecz eliminacji odpadów w naszym społeczeństwie. Organizacja opowiada się za zrównoważonymi systemami i zmianą stosunku do zasobów, aby przyspieszyć sprawiedliwe przejście w kierunku zerowej ilości odpadów, co przełoży się na korzyści dla ludzi i planety .

<https://zerowasteeurope.eu/>

Polskie Stowarzyszenie Zero Waste działa na rzecz zmiany świadomości społecznej w zakresie zasobów, zapobiegania powstawaniu odpadów u źródła, promowania bezodpadowego stylu życia oraz zmiany wzorców produkcji i konsumpcji w kierunku gospodarki cyrkulacyjnej. Misja ta jest realizowana poprzez dostarczanie wiedzy i narzędzi wspierających działania obywateli, instytucji i przedsiębiorstw oraz poprzez reprezentowanie środowisk zaangażowanych w działania na rzecz środowiska.

<https://zero-waste.pl/>

Fundacja Kupuj Odpowiedzialnie jest ogólnopolską organizacją działającą na rzecz zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, odpowiedzialnej konsumpcji i produkcji, a także przestrzegania praw człowieka i zasad ochrony środowiska w biznesie.

<https://m.ekonsument.pl/>

Platforma na rzecz Zrównoważonego Rozwoju i Etyki (PURE) jest zarejestrowanym stowarzyszeniem, które dąży do jak najszerszej ochrony środowiska, przyrody i zwierząt, co uważa za podstawowy warunek przetrwania ludzkości i trwałości życia na Ziemi. PURE prowadzi projekt Zero Waste Czechia (<https://www.zerowastecesko.cz>).

<https://www.platforma8.org>

Žiedinė ekonomika (Gospodarka cyrkularna) została założona, aby pomóc w promowaniu produkcji i stylu życia bez odpadów na Litwie oraz w propagowaniu zasad gospodarki cyrkularnej wśród biznesu i rządu. Žiedinė ekonomika aktywnie współpracuje z władzami miejskimi i Ministerstwem Środowiska, dzieląc się swoją wiedzą i doświadczeniem z europejskimi sieciami organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska - Zero Waste Europe i European Environmental Bureau.

<http://www.circulareconomy.lt/>

Amigos de la Tierra - jest to stowarzyszenie ekologiczne typu non-profit, którego misją jest promowanie lokalnych i globalnych zmian w kierunku społeczeństwa przyjaznego dla środowiska, sprawiedliwego i troskliwego. Amigos de la Tierra potępiają i wywierają nacisk na firmy i administrację, proponując jednocześnie różne rozwiązania w celu stworzenia bardziej sprawiedliwego świata.

<https://www.tierra.org/>

Węgierska Federacja Gospodarki Odpadami jest przede wszystkim branżową federacją firm zajmujących się recyklingiem na Węgrzech. 50 członków federacji reprezentuje znaczną część węgierskiego przemysłu recyklingowego.

<https://www.hosz.org/en/>

PRZYDATNE LINKI, APLIKACJE

<https://zerowasteurope.eu/>

<https://www.ignitisgrupe.lt/lt/i-energijos-taupymo-kelione-vaikus-kviecia-leistis-ignitis-detektyvu-knygele>

<https://www.urbanearthlovers.com/collections/all>

<https://nula.shop/>

<https://www.15min.lt/pasaulis-kiseneje/naujiena/per-lietuva/finisavo-zygis-uz-sv-aria-lietuva-surinktos-siuksles-bus-pristatytos-menineje-instaliacijoje-vartojimo-delione-642-1401906>

<https://grazintiverta.lt/#slide-intro>

<https://www.mesdarom.lt/>

<http://www.circulareconomy.lt/#aboutus>

<https://zero-waste.pl/>

<https://zerowasterzy.pl/>

<https://www.nanowosmieci.pl/>

<https://naszesmieci.mos.gov.pl/>

<https://ekowymiar.pl/blog-o-ekologii/>

<https://www.ograniczamsie.com/>

<https://odpadyblog.pl/>

<https://ekowarszawianka.pl/>

<https://waste-less.pl/>

<https://www.youtube.com/c/AniaGemma/featured>

<https://www.youtube.com/c/AgataBokiej/featured>

<https://www.zerowastecesco.cz/zero-waste/>

<http://konference.bezobalu.org/>

<https://bezobalu.org/>

<https://www.hnutiduha.cz/>

<https://www.czechzerowaste.cz/>

<https://bezpopelnice.cz/o-odpadcich/zero-waste/>

<https://bioplace.cz/zero-waste-je-trend/>

<https://zalepszivot.cz/vse-co-jste-kdy-o-zero-waste-chteli-vedet/>

<http://blog.zerowastelife.cz/>

<https://www.zerowejst.cz/>

<https://www.zerowastelife.cz/>

<https://www.obchod-zerowaste.cz/>

<https://www.muizerowaste.cz/>

<https://www.ambientum.com/>

<https://www.ecoembes.com/>

<https://economiecircular.org/>

<https://red2030.com/>

<https://www.sostenibilidad.com/>

<https://www.retema.es/>

<https://www.efeverde.com/>

<https://catedraeconomiecircular-us.es/>

<https://reciclamas.eu/>

www.emasagra.es

<https://eco-circular.com/>

<https://www.miteco.gob.es/>

<https://rethinking.org/>

<http://anavam.com/>

<https://www.laboratorioderesiduos.es/>

<https://www.ecoticias.com/>

<https://radioecogestiona.com/>

<https://www.podcastidae.com/>

https://www.ivoox.com/podcast-bosque-habitado_sq_f159917_1.html

https://www.ivoox.com/podcast-actualidad-empleo-ambiental_sq_f1660761_1.html

https://www.ivoox.com/podcast-efe-radio-mangas-verdes_sq_f1108996_1.html

<https://open.spotify.com/show/3t90oo9ft4VCODBf105F7o?si=m73vuERNRr252mdQFE1qCg>

<https://www.circulareconomyclub.com/listings/podcast-alternativas-empresariales-sostenibles-desde-la-economia-circular/>

https://www.ivoox.com/podcast-podcast-economia-circular-podcast-1_sq_f1573804_1.html

<https://www.a21-granada.org/red-gramas/actuaciones/residuos>

<https://www.a21-granada.org/red-gramas/actuaciones/educacion-ambiental-y-participacion-ciudadana>

https://www.idae.es/uploads/documentos/documentos/Informe_SPAHOUSESEC_ACC_f68291a3.pdf

<https://zerowasteurope.eu/about/>

<https://www.thezerowastecollective.com/>

<https://www.thezerowastecollective.org/>

<https://www.almostzerowaste.com/zero-waste-online-stores/>

<https://zwoice.com/en/>

<https://heylihahey.com/en/besten-zero-waste-onlineshops/>

<https://www.hausvonedden.com/sustainability/zero-waste-influencer-unsere-internationalen-top-5-und-ihre-besten-tipps/#inline>

<https://thebadgeronline.com/2019/03/green-on-screen-the-zero-waste-influencers-of-youtube/>

https://blog.feedspot.com/zero_waste_podcasts/

<https://www.nationalgeographic.com/travel/lists/zero-waste-eliminate-sustainable-travel-destination-plastic/>

<https://ewwr.eu/> (European Week for Waste Reduction)

<https://www.plasticfreejuly.org/> (Plastic Free July)

<https://www.spottedbylocals.com/blog/zero-waste-cities-and-local-initiatives/>

<https://www.hydrofinity.com/blog/water-saving-technology>

<https://www.energy.gov/eere/femp/water-efficient-technology-opportunities>

<https://www.directenergyprotects.com/learning-center/plumbing/water-saving-technologies>

<https://www.wur.nl/en/show/Sustainable-water-saving-technologies.htm>

<https://www.homeselfe.com/save-water-using-smart-home-technology/>

<https://www.forbes.com/sites/houzz/2015/03/31/11-ways-to-save-water-at-home/>

<http://ecoinnovative.eu/tag/energy-saving-technologies/>

<https://greenlivingguy.com/2020/02/10-energy-saving-technologies-for-homes-you-should-consider/>

Podjmij wyzwanie 3R

Reduce. Reuse. Recycle.

Promowanie stylu życia bez odpadów wśród dorosłych.

Niniejszy dokument został opracowany
przez Partnerów projektu 3R, 2021 r.

Wsparcie Komisji Europejskiej dla powstania tej publikacji nie oznacza poparcia dla jej treści, które odzwierciedlają jedynie poglądy autorów, a Komisja nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek wykorzystanie informacji w niej zawartych.